

Awareness — „Az AI udvariasan hazudik neked” (ingyenes horog, 5 perc)

Mi ez? A terméklétra **0. foka** (lásd `../02-Termekletra-strategia-v0.1.md`): ingyenes, tananyag *előtti* horog. A célja **nem tanítani, hanem étvágyat kelteni** — hogy a felismerés megszülessen: *van itt egy probléma, ami rólam szól.*

Provenience: a tananyag 2. fejezete (kognitív csapdák) egyetlen élménnyé sűrítve + a fordított sikermetrika egy tükörré. Nem másolat — a fejezet a *tananyag*, ez a *kapu*.

Fék (fordított metrika): ez **nem teszt, amit meg lehet nyerni, és nem pontszám, amit gyűjteni lehet.** A kimenete egyetlen kényelmetlen kérdés — nem jelvény. Ha „AI-érettségi score”-ra alakítjuk, elárultuk a saját elvünket.

A horog (30 másodperc olvasás)

A legtöbb eszköz, amikor rossz, *látszik* rajta. A rossz kalapács félreüt. A rossz térkép rossz utcába visz, és eltévedsz.

Az AI más. Amikor téved, **ugyanolyan magabiztos, ugyanolyan gördülékeny, ugyanolyan meggyőző**, mint amikor igaza van. Kétféleképpen: **kitalál** dolgokat, amik nem léteznek (magabiztosan), és **a kedvedre beszél** — arra sodródik, amit hallani szeretnél, nem az igazság felé.

A kérdés tehát rég nem az, hogy *használsz-e*. Hanem hogy **elkapod-e, amikor becsap** — vagy szép csendben elhiszed. És minél kevésbé kapod el, annál kiszolgáltatottabb leszel, miközben úgy érzed, egyre hatékonyabb vagy.

Ez a tükör arra való, hogy megnézd, most hol állsz. Válaszolj magadnak őszintén — senki nem látja.

A tükör (7 kérdés, ~4 perc)

Nem pontozunk. Minden kérdésnél csak jegyezd meg magadban: **inkább igen** vagy **inkább nem** — és ami fontosabb: *mikor volt utoljára ellenkezőleg?*

1. Amikor az AI ad egy tényt, számot vagy hivatkozást, amit fel is használsz — utánanézel legalább néha egy független forrásban? (Vagy: elfogadod, mert meggyőzően hangzik?)
2. Az elmúlt hónapban kaptál rajta az AI-t egy konkrét, magabiztosan előadott tévedésen? Ha igen, fel tudsz idézni egyet? (Ha egyet sem — az nem feltétlenül azt jelenti, hogy nem hibázott. Lehet, hogy csak nem vetted észre.)
3. Egy fontos AI-válasznál meg tudnád mondani, *miért* jó — nemcsak hogy „jónak tűnik”, hanem úgy, hogy egy kollégának elmagyaráznád?
4. Előfordult, hogy az AI egyetértett veled valamiben, amiben később kiderült, hogy tévedtél? Vagyis megerősített, ahelyett hogy szembesített volna?
5. A munkádnak azt a részét, amit ma az AI-ra bízol — meg tudnád még csinálni magad, ha muszáj lenne? (Nem „akarsz-e”, hanem *tudsz-e*.)
6. Az elmúlt fél évben, ezen a területen, inkább élesebb lettél — vagy inkább rászorulóbb? Ha holnap elvennék az eszközt, jobb helyzetben vagy, mint egy éve, vagy rosszabban?
7. Amikor gyors és sima egy AI-val végzett munka, honnan tudod, hogy tényleg *jó* is — nem csak *kész*?

Amit a tükör mutat (nem pontszám — három minta)

Nem összeadsz semmit. Nézd meg, melyik minta cseng ismerősen:

- „Nem is tudom, mikor tévedett utoljára.” (2., 4. kérdés) — Ez a leggyakoribb, és a legcsendesebb kockázat. Nem azt jelenti, hogy az

eszköz tökéletes; azt, hogy a hibái elérték a vakfoltodat. A jó hír: a hibafelismerés **tanulható reflex** — és meglepően gyorsan élesedik, ha egyszer láttad a saját szemeddel.

- „Jónak tűnik, de nem tudnám elmagyarázni, miért.” (3., 7. kérdés) — Ez a *bólintás* és a *megértés* összekeveredése. Kényelmes, és pont ezért veszélyes: a bólintás úgy érződik, mint a tudás, pedig nem az.
- „Muszáj lenne, de már nem biztos, hogy menne.” (5., 6. kérdés) — Ez az a bizonyos csendes csere: a képesség lassan átvándorolt a gépbe. Nem baj *érezni* ezt — baj *nem venni észre*.

Ha bármelyik megszűrt, az nem kudarc. Az a **belépő**: pontosan azt jelenti, hogy van mit élesíteni — és hogy érdemes.

Az egyetlen kérdés, amit vigyél magaddal

Ha holnap kikapcsolnák az összes AI-eszközt a munkádban —
élesebb ember lennél, mint egy éve, vagy kiszolgáltatottabb?

Ha a válasz nem egyértelműen „élesebb”, akkor nem az eszközzel van baj. Hanem azzal, ahogyan használod — és pont ez az, ami **megfordítható**. A következő lépés (a belépő) egyetlen dologgal kezd: megmutatja, hogyan kapd el a gépet, amikor becsap — a *saját* munkádon, nem elméletben.

(A cél nem kevesebb AI. A cél, hogy te maradj a szerző.)